

Očuvanost kajkavštine u Jarmini

Miholjković, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:522976>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-08-13**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Jednopedmetni preddiplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti

Marija Miholjković

Očuvanost kajkavštine u Jarmini

Završni rad

Mentorica: prof. dr. sc. Ljiljana Kolenić

Osijek, 2017.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Jednopredmetni preddiplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti

Marija Miholjković

Očuvanost kajkavštine u Jarmini

Završni rad

Znanstveno područje: humanističke znanosti, polje: filologija, grana: kroatistika

Mentorica: prof. dr. sc. Ljiljana Kolenić

Osijek, 2017.

Sažetak

U radu se predstavljaju rezultati najnovijih istraživanja očuvanosti kajkavštine u Jarmini, selu u Vukovarsko-srijemskoj županiji, koju stanovnici Hrvatskoga zagorja zbog političkih i društvenih razloga, kao i druge dijelove Slavonije, naseljavaju 1944. godine. Kako je Jarmina u to vrijeme bila izolirana, kajkavski se govor doseljenika očuvao u štokavskom okruženju. Nakon Drugog svjetskog rata, razvojem voćarstva, u Jarminu doseljavaju i štokavci Bošnjaci s kojima se susreću već prije doseljeni kajkavci što utječe na govorne osobine Jarminčana. Na temelju istraživanja provedenoga u prosincu 2016. među stanovništvom Jarmine koje se smatra kajkavskim zaključuje se da doseljeno stanovništvo Hrvatskoga zagorja i njihovi potomci ne čuvaju više u tolikoj mjeri kajkavski govor i da preuzimaju štokavštinu; međutim, kroz očuvanje narodne kajkavske baštine (plesovi i običaji, usmena tradicija Hrvatskoga zagorja) dijelom se čuvaju i kajkavske jezične osobine.

Ključne riječi: kajkavsko narječje, štokavsko narječje, Jarmina, govor

1. UVOD

Stanovništvo Jarmine, naselja u Vukovarsko-srijemskoj županiji, prema posljednjem popisu iz 2011. godine u najvećoj mjeri čine Hrvati (2440 stanovnika od ukupno 2458) od kojih se velika većina izjašnjava Zagorcima. Zagorci su zbog političkih i društvenih prilika došli 1944. u Jarminu gdje su bili izolirani pa su sačuvali svoj kajkavski izričaj. S vremenom je došlo do interferiranja različitih tipova govora zbog školovanja, razvoja voćarstva, doseljenja štokavaca Bošnjaka, pa kajkavsko stanovništvo dolazi u dodir sa štokavskim. Kako je tijekom posljednjih desetljeća došlo do velikih promjena u govoru jarminačkih kajkavaca, cilj je ovoga završnog rada istražiti u kojoj se mjeri danas odlike kajkavskoga narječja čuvaju u tom nevelikom slavonskom selu te zabilježiti koja su to kajkavska jezična obilježja. Završni rad oblikovan je na način da su jezične odlike kajkavskoga narječja zabilježene u govoru Jarmine analizirane na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini. Istraživanje je provedeno u Jarmini tijekom prosinca 2016. godine. Pretpostavlja se da kajkavske odlike čuvaju stariji stanovnici, a mlađi su stanovnici govornici štokavskoga narječja.

2. NASELJE JARMINA

2.1. POVIJEST NASELJA I POLOŽAJ

U dokumentima je posjed Jarmina zapisan prvi put 1324. godine u obliku Jarumna i Jarumpna, a poslije toga navodi se u nekoliko navrata sve do 1525. godine. Tako je 1455. godine posjed zapisan u obliku Jaromna, a 1489. u obliku JaromnaSzentMiklos – Jarmina Sveti Nikola prema istoimenoj župnoj crkvi. Današnje ime Jarmina zapisano je u popisu iz 1702. godine. Naziv sela postao je, pretpostavlja se, od riječi *jaram* preko lika *jaramina* jer se uzvisina ispred sela uzdiže kao jaram na ravnici.

Općina Jarmina smještena je na sjeverozapadnom dijelu Vukovarsko-srijemske županije unutar koje graniči s tri jedinice lokalne samouprave, i to s Markušicom na zapadnoj, sjevernoj i istočnoj strani te s Ivankovom i Vinkovcima na južnoj strani.

2.2. NASELJAVANJE JARMINE

Jarminu su naselili najprije Turci pa dolaze Hrvati Ličani iz Modruša i Brinja i naseljavaju tridesetak kuća. Kasnije su se pored Hrvata u Jarminu doselili u izvjesnom broju Česi i Slovaci. Oko 1770. godine iz Jarmine je protjerano hrvatsko, češko i slovačko stanovništvo, a na posjede dolaze njemački došljaci. Hrvatske, češke i slovačke obitelji, koje su stjecajem prilika ostale u Jarmini, ženidbama i stalnim njemačkim utjecajem s vremenom su ponijemčene (Franjčić, 2005).

Godine 1944. komunistička je vlast protjerala sve jarminačke Nijemce u svoju državu. U njihove domove doseljavaju Hrvate iz Hrvatskoga zagorja, koji su najprije bili naseljeni u srpskim selima između Jarmine i Osijeka, a s njima zajedno ili malo poslije njih doseljavaju i novi Hrvati iz Hrvatskoga zagorja. U Hrvatskom zagorju tada je vladalo opće siromaštvo, obitelji su bile brojne, a živjele su na malom prostoru i dijelile malo zemlje. Pavelić je naseljavao izbjeglo stanovništvo u prazna srpska sela u Slavoniji, a u Čelijama je izgradio potpuno novo naselje u kojem se zagorsko stanovništvo također zadržalo do danas.

Prije samoga dolaska u Jarminu većina pridošlica selila se iz obližnjih Križevaca (danas Karadžićevo) te sa sobom nije mogla ponijeti nikakva materijalna dobra jer su smatrani „politički nepodobnima“. Svaka zagorska obitelj koja je došla u Jarminu dobila je oko 8 jutara zemlje i omogućeni su im zajmovi za kupnju stoke (Franjčić, 2005).

Početakom 60-ih godina prošloga stoljeća započinje izgradnja velikoga voćnjaka „Borinci“ što je uvelike povećalo rast zapošljavanja i sam razvoj Jarminine. Razvojem voćarstva u Jarminu se doseljava manji broj Bošnjaka iz bosanske Posavine. Jarminčani se zapošljavaju u obližnjim Vinkovcima na željeznici i u kožnoj i drvenoj industriji, a bave se i poljoprivredom. Za vrijeme njihova boravka u malim slavonskim mjestima nije bilo puno dodira s okolnim stanovništvom tako da je ta izoliranost pogodovala očuvanju izvornoga kajkavskog dijalekta. Jarminu su naseljavali ljudi iz gotovo cijeloga Zagorja, no najviše iz Zlatara i zlatarskoga kraja (Franjčić, 2005).

2.3. ZAVIČAJNI KLUB ZAGORACA „KAJ“

Zavičajni klub „KAJ“ iz Jarminine organiziran je kao nevladina, vanstranačka, nepolitička i neprofitna udruga građana, a osnovan je na razini Vukovarsko-srijemske županije. Dana 5. lipnja 2006. održana je Osnivačka skupština Zavičajnog kluba Zagoraca „KAJ“ Vukovarsko-srijemske županije sa sjedištem u Jarmini. Klub okuplja članove podrijetlom iz Hrvatskoga zagorja, kao i sve ljude dobre volje. Zavičajni klub broji oko 200 članova. Ciljevi su Zavičajnoga kluba sljedeći:

- očuvanje i prenošenje tradicijskih vrijednosti običaja življenja predaka u Hrvatskom zagorju
- očuvanje i prenošenje običaje kulture odijevanja, kajkavskoga jezika i običaja Hrvatskoga zagorja
- održavanje redovitih kontakata sa zavičajem, organizacijom posjeta i sudjelovanjem u kulturnim i drugim aktivnostima
- međusobno upoznavanje članova kluba i njihovo druženje, pomoć članovima i njihovim obiteljima
- da se kontinuiranom djelatnošću doprinosi i unapređuje razvoj opće kulture članova, kao i ostalih žitelja Vukovarsko-srijemske županije
- da sudjeluje i organizira kulturne i druge sadržaje te svojom aktivnošću afirmira vrijednosti humanizma i demokratskog društva
- da osigurava javnost rada, te poduzima i druge aktivnosti kluba u skladu s programima i planovima kluba (<http://www.jarmina.hr/index.php?stranica=20>).

2.4. ZAGORSKA HIŽA

Zavičajni klub Zagoraca „KAJ“ u Jarmini je otvorio *Zagorsku hižu* u sklopu projekta Ekoetnoselo Mala Jarmina. Kuća je napravljena radi očuvanja tradicije i običaja Hrvatskoga zagorja. Originalnu zagorsku *hižu*, građenu 1940. godine, kupili su u Miholjanu pokraj Marije Bistrice, čiji su gornji drveni dio rastavljen prevezli i sastavili u Jarmini na kamenom dijelu sazidanom prema uzoru na originalnu kuću. Kraj kuće nalazi se zagorski vinograd na brijegu, iz Zagorja su donijeli 150 sadnica vinove loze kraljina, štajerska i tudum, vrste koje su u Zagorju najzastupljenije. Kuća je opremljena muzejskom zbirkom koju su darovale obitelji iz Krapinskih Toplica. U tri se prostorije može vidjeti kako su nekad živjeli Zagorci, u kuhinji dominira krušna peć sa starinskim posuđem, a u sobama su ležaji punjeni šuškom, djevojačka škrinja, drvena šprica za prskanje vinograda. Ispred ulaza u podrum, punog bačvi i alata za rad u vinogradu, stoje velike pletene saonice i preša za grožđe, iz koje će se praviti vino. *Zagorska hiža* ima i popratne sadržaje poput *klijeti*, *štaglja*, dječjega igrališta i 200 godina staroga raspela (<http://www.agroklub.com/seoski-turizam/zagorsko-ekoetnoselo-u-slavoniji/3033/>).

2.5. POPULARIZACIJA KAJKAVŠTINE U JARMINI

Radi očuvanja tradicije i popularizacije kajkavštine u ovom slavonskom selu napisana je pjesma i snimljen spot o Jarmini. Autor je pjesme Robert Žlabur, a pjesma naziva *Oj, Jarmino* postala je himnom ovoga sela.

Osim što se želi očuvati i njegovati kajkavski govor, postoji želja i za očuvanjem izvornih zagorskih običaja i pjesama. Mladi čiji su preci došljaci iz Hrvatskoga zagorja čuvaju običaje. Kulturno-umjetničko društvo „Zvonko Ban“ ima vrlo bogat repertoar: njeguju skladbe i plesove iz cijeloga Hrvatskog zagorja te pokladne i svadbene običaje. Bake prenose na mlađe naraštaje svoje recepte iz zagorske kuhinje. Zbog doticaja sa zavičajem čak se i Udruga katoličkih izviđača iz Jarmine povezala s izviđačima iz Krapine.

3. KAJKAVSKI GOVOR U JARMINI

Kajkavske jezične značajke u Jarmini danas najviše prevladavaju u govoru starije populacije, dakle prve generacije koja je rođena u Hrvatskom zagorju. Druga generacija očuvala je svoju kajkavštinu zahvaljujući tome što se većina brakova sklapala unutar mjesta, a neki su čak odlazili po mladenke u Zagorje jer su željeli sačuvati svoje korijene i običaje. Treća generacija ne njeguje u tolikoj mjeri kajkavštinu zbog velikoga utjecaja raznih drugih kultura i govora Slavonije, a najviše u procesu školovanja izvan mjesta (Franjčić, 2005: 51).

Iako je u povijesti ovo naselje bilo izolirano pa se u velikoj mjeri očuvala kajkavština, s vremenom dolazi do interferiranja različitih tipova govora, a kajkavština dolazi u dodir sa štokavštinom. Kod prve generacije govornika koji su naselili Jarminu možemo govoriti o kajkavskom govoru s najmanje štokavskih osobina, a u drugoj generaciji (govornici rođeni u Slavoniji čiji su roditelji rođeni u Zagorju) zbog školovanja i sve većega kontakta sa štokavskim narječjem potonje prevladava, iako se mogu čuti neka obilježja kajkavštine u usmenoj književnosti. U trećoj generaciji (govornici rođeni u Slavoniji čiji su roditelji rođeni u Slavoniji) prevladava štokavština (Lončarić, 1997).

Na temelju dijalektološkoga istraživanja provedenoga u Jarmini u prosincu 2016. godine u nastavku rada predstaviti će se rezultati o očuvanosti kajkavštine u govoru onih koji se smatraju Zagorcima, a koji žive u Jarmini. Riječ je o sljedećim kazivačima – Ivanki Sedlar rođenoj 1943. godine, Danici Horvat rođenoj 1949. godine i Vladimiru Klariću rođenom 1963. godine. Rezultati su opisani na svim jezičnim razinama – fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj.

3. 1. FONOLOGIJA

3.1.1. Vokalizam

Glas jat u Jarmini se odrazio kao *ije* ili *e*, a u malom broju slučajeva i kao *i*. Primjeri su za to sljedeći: *vrijeme, brijenka, razumiš, razumiješ, mesi, snijeg, setit, djelala, delala, reči, riječ, dvije, menjat, dve*.

Poluglas se u većini primjera odrazio kao *a*, postoji nekoliko primjera gdje se odrazio kao *e* – *danas, denes, vezda, vazda*.

Protetičko se v ne pojavljuje ni u jednom primjeru što dokazuju sljedeći primjeri. *Bila sam učiteljica. Ja imam za uvem slušalicu. Onda sam išla u Petrovu Goru, a rekla učiteljica da takav džak u toj školi nisu imali. A i Ivanka se učiteljica zvala iz Rijeke. Z desnim nas uhom poslušajte.*

Ne pojavljuju se ni protetičko h. *Imali smo običaj, palili smo vatru, ogenj smo palili i to smo na cesti, na dvorišću, dvorišću, purili smo ogenj. Pa udala sam se, da, da, udala sam se tu za moga pokojnog, sad je pokojni.* Protetičko j pojavljuje se samo u riječi *južina*: *Nosi se doručak, obed, ručak, onda sam nosila u 4 sata južinu, to je mama spekla štrukle podigane i rezance.*

U jarminačkom govoru prve generacije u velikom broju slučajeva l prelazi u o, a u manjem ne prelazi i to bez posebnoga pravila. Kazivač iz druge generacije redovito zamjenjuje l sa o, osim kada je riječ o usmenoj književnosti. Evo primjera govora prve generacije: *Prešiel je k meši. Ostao udovac rano i ni se ženil drugi puta. On je bil dečko i došo gore i on je bil moj svat. A ovde je meni tata kupil staru kuću. Tata moj u Zagorju prodal nešto zemlji, kupio kuću. A znaš šta je moj deda stalno pio? Pelin, smotuljak je smotal od pelina. Imo je veliku kriglu. I na to je stalno naljeval z buradi vino i pil je. Al tam se kopal cijeli dan. E moja pokojna teta, ak si ju znal. To su bil gotovo u pol 11, a šta ću sat mislim.* U govoru druge generacije zamjena l sa o ne provodi se samo u usmenoj književnosti. *Kojbuš ti napravil? Vezda ti bum povedal par reči. Ne pita me gde se rodil. Ja sam imao jedan film o tome. Bio je film.*

3.1.2. Konsonantizam

Stara skupina *tj u kajkavskom se narječju odrazila kao č, a kazivači prve i druge generacije u Jarmini potvrđuju da u govoru ne postoji razlika između č i ć. Javlja se samo č, evo primjera: *Kumica, špeči, išpeč isto faste štrukle. Pa, kume, ja znam svašta peči. Tri trajna žareča sam naložila. A tu su ti se spajale vočke. Tu je bila stara kučica ko te švapske. To će na prolječe pločice staviti i to će zatvoriti z takvim vratima. Onda nam je obečo da će sastavit, on je autor i spisatelj. Taj spot obuhvača područje cijele Jarmine. Od mog oca stric osto je u toj kući. Božični običaj mi je ostao kao malom djetetu u sječanju. Svaka kuća se bavila poljoprivredom. Vračam se na taj kukuruz. Ovaj dio Hrvatske u tom periodu je bio, ajmo reč, neko bogatije mjesto za život. U toj knjigi imaš o školi, o svečenicima. Moja kuća u Mihovljani još i sad tamo stoji i ne sme se ni rušit.*

Skupina *stj / *skj realizirala se kao šć u kajkavskom narječju, a za to se pronalaze i potvrde u govoru Jarmine: *I to smo na cesti, na dvorišću, purili smo ogenj. Ja, ne znam, šiba neka bila, šćap. Šta sam ti rekla?*

Glas *h* u većini primjera zamjenjuje se sa *v* ili *j* ili se izostavlja kao u primjeru **ranim**. *Ja imam za uvem slušalicu. Skuvala im kavu. Imam sina, snaju, unuka, unuku. Svega imam, ranim, kuham jesti, nije meni ništa teško.* U nekim primjerima *h* ostaje nepromijenjeno. *Tu ti po selu hodaju one što prodaju robu. Spekla i mlince, juhu i štofaste štukle napravila. I onda ja sam semljela za jednu zdelu i donesla sam mami kuhnju, a dotlen se je kahal krumpir na dnite kao krumpirica. Rakija za lijek od grožđa kad se ne preša ona šta ostane skuhati same, čisto, ni trune šečera. Hvaljen budi Jezuš Kristuš! I z desnim nas uhom poslušajte.* Postoje i primjeri kada se *h* u inicijalnom položaju gubi. *Došo drugi dan kod nas sa svojim stričevima, šta taj čovjek oče. Ja ga nisam ni pozvala. Oče delati i pošten biti.* Gubitak glasa *h* (ili zamjena sa *v* ili *j*) u kajkavskim govorima značajka je mnogih govora slavonskog dijalekta (Maresić, 2006).

Skupina *hv* zamijenjena je glasom *f* samo u jednom primjeru: *Pa vas pitam po prvi i drugi put, faljen budi Jezuš Kristuš! Jeste li doma ili niste?*

Zvučni suglasnici na kraju riječi izgovaraju se bezvučno. Ukinuta je opreka po zvučnosti na kraju riječi. *Pričaju i mladi za sat. Nisam znala da je to bila sestrična ot mog muža. On je bio peta godina kat je bil taj rat. Sat na primjer sin od ovog bratića od mog tate. Ti si mene snimal sat? Zagorec sakom rat otpre vrata.*

Čr prelazi u *cr* u jarminačkom govoru, npr. *Slama bila na krovu, ne crijep.*

Tl se ne razjednačava. Evo primjera: *Ja vozila taj žakej na biciklu i tlačila noge širom i tlači do Poznanovca.*

Ponekad se pojednostavljaju skupovi sa *v*, *d*, *g*, ali postoje primjeri kada se skupovi ne pojednostavljaju. Npr. *Gore nije imao gde raditi. Di je bil gnoj. Zagorec sakom rat otpre vrata. Za saki komad ove rodne grude. Di ti je deda?*

Prva generacija govornika u kazivanju u većini slučajeva ne provodi sibilizaciju, palatalizaciju i jotaciju, ali u malom broju ipak provodi. Primjeri govora prve generacije: *Tu sam tati pomagala na jednu stranu iti po kućama. Nisam naučena polako ič. U knjigi imaš o školi. Ovaj je u Afriki bio kao misionar.* Druga generacija govornika redovito provodi sibilizaciju, palatalizaciju i jotaciju. Evo primjera: *Dok niže je bilo Mikovići pa onda Stažnik. Moj deda, stričevi. A kljet je trsju.*

Ľ i *r* su realizirani kao *r* i *l*. Iznimka je samo riječ *melin* i *derva* kada kazivačica citira svojega djeda.

3.2. MORFOLOGIJA

3.2. 1. Imenice

U govoru se Jarminice ne pojavljuje dvojina kao poseban oblik, već uz brojeve 2, 3, 4 dolazi množina. Nestao je vokativ kao poseban padež, u njegovoj se službi pojavljuje nominativ. Evo primjera: ***Ivka***, *ne se sramiti materinjega govora*. ***Lojzek***, *pa ti ne čuješ*. U govoru je zabilježena samo imenica *Bog* koja ima posebne oblike za vokativ: ***Bože dragi***.

Evo još nekih posebnosti iz morfologije:

Imenica *ginekologija* u L jd. ima gramatički morfem *-e*: *bila sam na **ginekologije** 12 dani*.

I jd. imenica a vrste muškoga roda čuva gramatički morfem *-em*, npr. *z biciklinem*.

G mn. imenica a vrste muškoga roda čuva gramatički morfem *-ov*, ali samo u usmenoj književnosti, npr. *picekov, racekov, ždrebekov, teletov, gusekov, purekov*.

G mn. imenica a vrste muškoga roda čuva kajkavski gramatički morfem *-i*, npr. *dvanajst dani, strani*.

I mn. imenica e vrste ženskoga roda ima tri gramatička morfema: *-ami*, *-am* i *-ama* koji su karakteristični upravo za kajkavsko narječje, a govornici potvrđuju sva tri gramatička morfema u svom govoru: *kravami, kravam, kravama*.

*Ali sam, stvarno ti kažem, knjiga, na paše s **kravami** i pročitaj i sat sama sam išla četiri godine školu.*

*Ja se sečim, sjećam se oni riječi kako sam bila kad sam bila kući i s **kravam** i na pašu išla i kak je deda govorio, po dedi.*

*Knjigu u ruke, to smo trebali naučiti u školi, i knjigu u ruku i edi na pašu s **kravama**.*

3.2.2. Zamjenice

U govoru kazivača zabilježeni su ovi oblici osobnih zamjenica: *ja, mi, oni, meni, mene, me, on, njemu, ga, ona, nama, nas, njim(njima), im, oni, nji (njih)*. Osobne zamjenice upotrebljavaju se i u naglašenom i nenaglašenom obliku. Jarminčani zamjenicu *oni* u dativu i akuzativu množine kratale tako da odbace zadnji glas pa se pojavljuju oblici *njim* u značenju *njima* i *nji* što znači *njih*.

Posvojne zamjenice koje kazivači koriste u svom govoru jesu sljedeće: *mojem, mog, njegova, naše, moja, moj, nji*ov. Posvojne zamjenice pojavljuju se i u naglašenom i nenaglašenom obliku.

Govornici u malom broju slučajeva izostavljaju glas *h* iz posvojne zamjenice *njihov* pa se ona pojavljuje u obliku *njiov*.

Kazivači koriste pokazne zamjenice, a zabilježeni su sljedeći oblici: *taj, to, taj, ovoga, ovaj, ove, ovog, oni(onih), onim, one, ono, onoj, ovoga, taj*. Pojavljuje se oblik zamjenice *oni* koji u genitivu množine gubi glas *h*.

U govoru kazivača zabilježene su i upitno-odnosne zamjenice: *ko, kak, kako, šta, kaj, koj*. Iako se u literaturi navodi da se u kajkavskom govoru Jarmine najviše može čuti upit *k'oj?* jer je to obilježje kajkavskoga dijalekta zlatarskog kraja (Frančić, 2005:56), u govoru kazivača ona nije potvrđena, osim kod citata i usmene književnosti. Razlozi su očiti – stanovništvo je Jarmine s vremenom sve više dolazilo u dodir sa štokavicom i ikavicom i nije više izolirano kao u prošlosti pa se govor prilagođava okolini. Kazivačica Ivanka Sedlar svjedoči o tome kako je govorila *koj*, ali se s vremenom prilagođava slavonskom govoru i počinje upotrebljavati *šta*, npr. **Šta** sam ti rekla? Pročitala **što** je bilo treba, Velika Britanija. U školi će te pitati **šta** si naučila. Tražila je ne znam **šta**. Jer u Ivankovu na groblju **taj šta** sad drži groblje, on je sve te spomenike povadio i tamo pod jednu lipu metio. A **koj** morem? Al za te živote dame za saki komad ove rodne grude **kaj** prešle cajte, žmevke i hude.

Zabilježene su i neke neodređene zamjenice, npr. *nešto, neko, ništa, sav, nešto, svi(svih), svi, sakoga*.

3.2.3. Pridjevi

Komparaciju imaju samo opisni pridjevi. U komparativu se pojavljuje sufiks *-ejš* u usmenoj književnosti i *-ji* u svakodnevnom govoru kazivača. Superlativ se tvori prefiksacijom komparativa s predmetkom *naj-*. Evo primjera: *Pa su naši stari pametnejši bili. Najdalje skočila i bježali smo. Oni su najpre bili u Silašu. Od muškog sam bila brža.*

3.2.4. Brojevi

Brojevi od 11 do 19 izgovaraju se sa sufiksom *-najst*. Uz brojeve 2, 3, 4 dolazi množina. Evo nekih primjera: *Bila sam na ginekologije dvanajst dani, pa bila ovde u školskem dvanajst dani. To sam dva put sam išla po deset dani, dvanajst.*

3. 2. 5. Glagoli

Prezent

Prezentski tematski vokali koji se pojavljuju u jarminačkom govoru jesu *-e-*, *-(j)e-*, *-i-* i *-a-*. evo primjera: *razgovorim, nemerem se setit, pričaju, grebe, velim, nazovem, kažemo, idemo, skoknem, drče, kažeju, govoriju, veliju, dajete, plačate, špricaš, znaš*. U govoru je sačuvan gramatički morfem *-iju* i *-eju* za 3. lice množine prezenta kao odlika kajkavskog narječja. Ostali su prezentski gramatički morfemi ovi: *-m, -š, -Ø, -mo, -te, -ju, -iju, -eju* (Tablica 1.).

Tablica 1. Pregled prezentskih gramatičkih morfema u govoru Jarminje

	Jednina	množina
1.	-m	-mo
2.	-š	-te
3.	-Ø	-ju, -iju

Perfekt

Perfekt se tvori od nesvršenoga prezenta glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog. Kazivači u govoru često izostavljaju nesvršeni prezent glagola *biti* i izgovaraju samo glagolski pridjev radni u službi prošloga vremena. Evo primjera: *purili smo, pila, pio, sam išla, setio, govorio, nisam pričala, išli smo, došli, odvezo, prešo je, rekla sam, pomagala sam, išo, prešel je, pozabila, zaboravila sam*.

Infinitiv i supin

Iako kajkavski govori razlikuju infinitiv i supin, jarminački govor u nekim slučajevima supinu dodaje završno *-i*. Ponekad se i infinitiv pojavljuje u krnjem obliku. Evo primjera: *Sat sam išla njemu pomagati po selima. Idući tjedan ću im ispeći. Hoću ti reći. Idemo na njivu kopat. Išla sam nekak menjat Vinkovce. Idem ja sastaviti. Predavati, išla pomagati, iti, skuhati, upamtiti, reći*.

Pluskvamperfekt

Ovo vrijeme, koje je složeno od glagolskoga pridjeva radnog i perfekta pomoćnoga glagola *biti*, u govoru kazivača rijetko se pojavljuje. Zabilježeno je npr. *Bila sam izučila*.

Imperativ

Imperativ se kod kazivača bilježi samo u 2. licu jednine i tvori se od infinitivne osnove s gramatičkim morfemom *-i*, rjeđe *-j*. Često se uz sam infinitiv pojavljuje i rječica *ajd*, *ajde*. Evo primjera: ***Edi na pašu, hedi doma. Zemi krave. Odi. Ajd reci. Ajde nakopi. Javi. Nakopaj.***

Futur

Futur I. izriče se nenaglašenim prezentom pomoćnoga glagola *htjeti* i infinitivom. Evo nekih primjera: *ispeći ću, će se srušit, neću kupiti, ću reč, ću ići*.

Futur II. Izriče se glagolskim pridjevom radnim i dvovidnim prezentom pomoćnoga glagola *biti*: *bum povedal, bum radila*.

Aorist i imperfekt

Ovi glagolski oblici nisu zabilježeni u jarminačkom govoru.

Glagolski prilozi

Glagolski se prilog prošli izgubio, a glagolski prilog sadašnji pojavljuje se samo u govoru druge generacije i tvori se pomoću 3. lica množine prezenta + *-či*, npr. *prolazeči*.

3. 2. 6. Nepromjenjive vrste riječi

Kazivači koriste *s*, *sa* i *z* kao prijedloge s instrumentalom, npr. *s matere, sa sinom, sa mnom, z nama, z biciklinem, z buradi, z grana*.

3.3. SINTAKSA

U kajkavskom je narječju red riječi relativno slobodan. Zamjениčke i glagolske klitike mogu biti i enklitike i proklitike. Zamjениčke i glagolske klitike mogu biti enklitike i proklitike

(Lončarić: 1996). U govoru je Jarmine red riječi slobodan što će se potvrditi sljedećim primjerima.

U Zagorju su bile kranclinice. Nisam, ni mi se dalo. Naša kobila se ruši dolje.

I bila sam doma. Rušila se dolje. Smotuljak je smotal. Bili su lijepi događaji oni zagorski. Purili smo ogenj. U vočnjaku sam rezala. Tri trajna žareča sam naložila.

U jarminačkom govoru, kada se želi nešto pitati, uz naglašeni i nenaglašeni prezent glagola *biti* ne dolazi čestica *li*, pita se samim glagolom. Evo primjera: *Znaš koji su došli? Ti si mene snimal sat? Ti si z Retkovec? Znaš ti, kad sam ja sat išla gore na groblje, kolki su bregi zrasli Zagorju? Jeste vi kad jeli štofaste štrukle? Ideš i ti, buš vidla?*

Ponekad se pridjev javlja na kraju rečenice. Npr. *Bože dragi, krupicu kuruznu, caklinu svijetlu, štrukle podigane.*

Infinitiv često stoji iza imenice ili zamjenice na koju se odnosi i najčešće je na kraju rečenice. Evo primjera: *Idući tjedan ću im ispeći. Hoću ti reći. Idemo na njivu kopat. Idem ja sastaviti.*

Infinitiv može biti i ispred imenice, npr. *Išla sam nekak menjat Vinkovce.*

Instrumental sredstva dolazi s prijedlogom *z*, *s*, a ponekad se pojavljuje i bez prijedloga. Evo primjera: *s kravami, s moje kuće, živio z nama, s kravama, z biciklinem, z grana, s matere, biciklom, a ti si z kolima, vratima, školom.*

Infinitiv se ne zamjenjuje sintagmom *da* + prezent.

3.4. LEKSIK

U kajkavskom su govoru Jarmine česte umanjnice i hipokoristici u govoru kazivača, npr. *Lojzek, mica, dedeki, krumpirica, kučica, kupica, pilica, srčece, crkvice, picekov, bracekov, ždrebekov, teletov, gusekov, purekov.*

Dijalektolozi dijelove tijela, rodbinske odnose, raslinje, životinje, poljoprivredne nazive i mjere za vrijeme svrstavaju u stari leksik koji pripada slavenskom nasljeđu (Maresić, 2006.) U govoru se Jarmine pojavljuju leksemi koji pripadaju starom leksiku, npr. *noga, gospon diver, svat, jetrva, krancfajla, kranclinica, mladjenka, mladenka, cajt, čas, južina, ljeto.*

Zbog inojezičnih utjecaja, povijesnih i društvenih okolnosti, u govoru Jarmine zabilježeni su sljedeći germanizmi: *penzija, cajt, hiža, krancfajla, mošt.*

Slijedi popis jarminačkih kajkavskih riječi zabilježenih u razgovoru s kazivačima:

advokat, m. r. – odvjetnik

berač, m. r. – sprava, uređaj pomoću koje se nešto bere
brijenka, ž. r. – bačva
cajt, m. r. – vrijeme
čas, m. r. – vrlo kratak odsječak vremena, tren, trenutak
delati – raditi
dom, m. r. – kuća, ambijent u kojem se živi
dopeljati – dovesti na željeno mjesto
dvor, m. r. – kuća s više soba čvrste građe
gospoddiver, *svat*, m. r. – djever, onaj koji mladenku vodi na vjenčanje, mužev brat
gris, m. r. – krupica
grunt, m. r. – zemljišna parcela, posjed
gusek, m. r. – guska
hediti, *editi* – ići
hosta, ž. r. – šuma
hudo – zlo, loše
jetrva, ž. r. – žena muževljeva brata
Jezuš Kristuš, m. r. – Isus Krist
južina, ž. r. – međuobrok, manji obrok
kljet, ž. r. – kućica, koliba u vinogradu
kranfracajla, *kranclinica*, ž. r. – djeveruša, ona koja prati mladenku na vjenčanju
krošnja, ž. r. – pleteni koš za nošenje
kupica, ž. r. – čašica
kuruzna melja, ž. r. – kukuruzno brašno
kuruzni grijes, m. r. – kukuruzna krupica
lagva, ž. r. – bačva
lupitva, ž. r. – komušanje i runjenje kukuruza
ljeto, sr. r. – godina
mladjenka, *mladenka*, ž. r. – djevojka na dan vjenčanja

mošt, m. r. – slatki sok zreloga grožđa u kojem još nije počelo alkoholno vrenje
mrzlo – hladno
nakopiti – nakopati
njiva, ž. r. – oranica, zemljište koje se obrađuje oranjem, sijanjem i sadnjom
obed, m. r. – glavni obrok u danu
ogenj, m. r. – vatra, plamen
picsek, m. r. – pile
pinkalo, sr. r. – kemijska olovka
povedati – pričati, razgovarati
pozabiti – zaboraviti
prešel k meši – ide na misu
prositi – predlagati brak, tražiti pristanak za brak
protman, m. r. – okrugla, niska, plitka posuda u kojoj se peče
purek, m. r. – pura
puriti – paliti
puta, ž. r. – drvena posuda
racek, m. r. – patka
rezanci, m. r. mn. – tanko razvijeno tijesto izrezano na uske trake
snuboki, m. r. mn. – događaj dolaska prosca u kuću djevojke
soldačija, m. r. – vojska
škornje, m. r. mn. – čizme
šoder, m. r. – šljunak, sitni komadići stijena nanese tekućom vodom ili dobiveni drobljenjem stijena
šrot, m. r. – sitna sačma, grubo samljeven kukuruz
šroter, m. r. – uređaj za mljevenje kukuruza
štala, ž. r. – staja

štrukle štofaste, ž. r. mn. – slatko ili slano
jelo od tijesta punjeno sirom i kukuruznom
krupicom

šukač, m. r. – valjak za tijesto

teka, ž. r. – bilježnica

telet, sr. r. – tele, mlado od goveda

težak, m. r. – ratar, poljoprivrednik

trsje, sr. r. – vinograd

tust – ugojen, gojazan

veliti – kazati, govoriti

veškorpa, ž. r. – pletena korpa s dvije ručke

vezda – uvijek, svagda

zemiti – uzeti

žakej, m. r. – vreća od 30kg

ždrebek, m. r. – ždrijebe, mlado konja

ženiti se – stupati u brak; i muškarac i žena

žganci, m. r. mn. – jelo kuhano od
kukuruznoga brašna ili kukuruzne krupice

živina, sr. r. – domaće pernate životinje

žnevko – teško

4. ZAKLJUČAK

Cilj je ovoga završnog rada bio istražiti u kojoj se mjeri danas odlike kajkavskoga narječja čuvaju u Jarmini, nevelikom slavonskom selu u Vukovarsko-srijemskoj županiji te zabilježiti koja su to jezična obilježja. Istraživanje je provedeno u Jarmini u prosincu 2016. godine. Pretpostavilo se da kajkavske odlike čuvaju samo stariji stanovnici, a mlađi ne u tolikoj mjeri kao stariji kazivači.

Na temelju provedenoga istraživanja i analize zapisa s terena može se zaključiti kako se najviše čuvaju fonološka obilježja i to kod govornika prve generacije.

U Jarmini se *ê* izgovara kao *e*, *ije* i *i*. Polugalas se realizira kao *e* i *a*. Protetičko *v* nije se sačuvalo. Gubitak glasa *h* (ili zamjena sa *v* ili *j*) u kajkavskim govorima značajka je mnogih govora slavonskog dijalekta. Uz brojeve 2, 3 i 4 koristi se množina. Zamjenica *koj* ili *kaj* čuva se samo u usmenoj književnosti, stanovništvo je pod utjecajem štokavštine preuzelo zamjenicu *što* (*šta*). Red riječi relativno je slobodan. Često se u govorima pojavljuju umanjence i hipokoristici.

Sve upućuje na to da se to malo kajkavskoga govora neće još dugo zadržati na području Jarminine, vjerojatno je da će običaji, recepti, pjesme i plesovi ostati još dugo prisutni u životima Jarminčana jer njeguju tradiciju i diče se svojim porijeklom. A školovanje, odlazak u grad, interferiranost sa štokavskim narječjem utjecala su na kajkavštinu i potisnula ju.

Može se zaključiti da se kajkavština u Jarmini, čak i u prvoj generaciji govornika, gubi pod utjecajem štokavštine. Druga je generacija potpuno izgubila kajkavske govore. Prva generacija potvrđuje vrlo malen broj kajkavskih obilježja u svom govoru, ne provode glasovne promjene (palatalizaciju, sibilizaciju, jotaciju ni vokalizaciju), stara skupina **tj* realizirala se kao *č*, skupina **stj/skj* realizirala se u govoru kao *šč*.

5. LITERATURA

Dević, A. (2004). *Župa Jarmina*. Cerna: Pauk.

Franjčić, J. (2005). *Kajkavski govor u Jarmini*. *Učitelj* 5. 51-57.

Lončarić, M. (1996). *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.

Lončarić, M. (1997). *Kajkavsko-štokavski odnosi u Slavoniji*. U: *Hrvatski dijalektološki zbornik* 10, 163-170.

Maresić, J. (2006). *O slavonsko-kajkavskoj leksičkoj isprepletenosti*. *Riječ* 12, sv. 1, 31-36.

Internetski izvori:

<http://www.jarmina.hr/index.php?stranica=9> (4. siječnja 2017.)

<https://www.youtube.com/watch?v=t6YR1m7Q13c> (9. siječnja 2017.)

<http://www.agroklub.com/seoski-turizam/zagorsko-ekoetnoselo-u-slavoniji/3033/> (4. siječnja 2017.)

<http://www.jarmina.hr/index.php?stranica=20> (4. siječnja 2017.)

Popis 2011.: Jer zemlju čine ljudi. URL: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1469.pdf (6. rujna 2017.)

6. PRILOZI

- Razgovor snimljen 10. prosinca 2016. s Ivankom Sedlar rođenom 1943.

- *Zašto ste došli u Slavoniju '61?*

- *Pa udala sam se, da, da, udala sam se tu za moga pokojnog sad je pokojni.*

- *Kako ste njega upoznali?*

- *Sat ću ti reć. U Zagorju i tu je bilo od kraja, u Zagorju su bile kranclinice ono koje su išle ispred mlade što su dugačke haljine. Tu se kaže djeveruše. I bile smo tri kranclinice za nas bila mlada, prosila je mamu i tatu i pustili su me kad sam iz Zagreba došla. Nisam znala da je to bila sestrična ot mog muža. On je bil dečko i došo gore i on je bil moj svat. I ona kranclinica i svat. Dobro. I sat nekako sam se ja tu njemu valjda dopala. Ja sam se sramila, ne poznam ga, ništa ono, gore sam poznala, ništa, i po mene došli, sad po noći tata i mama, idem doma. Idem doma još u onoj dugačkoj haljini, još smo imali mi, kranclinice su imale roza haljine, a mladenka bijelu, tu smo imale cvijet. Još sat ima toga. Još. I to se gore zvalo kranclinice. I sat je ovoga dođem drugi dan, došo drugi dan sa svojim stričevima kod nas. Šta taj čovjek oće? Ja ga nisam ni poznala, niti ništa. Razgovori šta su oni pričali, tatu i mamu, ja sam sa strane, ja sam se sramila, sa strani.*

- Razgovor snimljen 30. prosinca 2016. Sudionici: Vladimir Klarić rođen 1963. i Danica Horvat rođena 1949.

- *Ja sam bio dugo godina u kulturno-umjetničkom društvu pa smo onda imali neke te i skečeve i pjesme i plesove. Zapravo to je održavanje te kulturne baštine, tradicije.*

Kazivač prepričava narodnu pjesmu koja nije dio spontanog razgovora, ona pripada usmenoj književnosti.

Vezda vam bum povedal par reći o našem Zagorcu o gruntu i o sreći. Zagorec sakom rat otprava vrata, sakoga pogosti kak rođenog brata. Če oče delati i pošten biti, si more kupicu vina znam i popiti. Ne pita me gde se rodil i kakve je škole hodil, al za te živote da me. Za saki komad ove rodne grude kaj prešle cajte, žmevke i hude. Ako ti cajtov još i više, moje vam srcece za dragom Horvatskom diše. Štera je sirota, puno je pretrpela, od stranske soldačije nikad mira nije mela. Pa su naši stari pametnejši bili, pa su si pjesmice svoje složili. Sve pjesmice po cjelome kraju i za te, za Zagorje, za cijeli svijet znaju.

SADRŽAJ

1. UVOD	4
2. NASELJE JARMINA	5
2. 1. POVIJEST NASELJA I POLOŽAJ	5
2. 2. NASELJAVANJE JARMINE	5
2. 3. ZAVIČAJNI KLUB ZAGORACA „KAJ“	6
2. 4. ZAGORSKA HIŽA	7
2. 5. POPULARIZACIJA KAJKAVŠTINE U JARMINI	7
3. KAJKAVSKI GOVOR U JARMINI	8
3. 1. FONOLOGIJA	8
3. 1. 1. Vokalizam	8
3. 1. 2. Konsonantizam	9
3. 2. MORFOLOGIJA	11
3. 2. 1. Imenice	11
3. 2. 2. Zamjenice	11
3. 2. 3. Pridjevi	12
3.2. 4. Brojevi	12
3. 2. 5. Glagoli	13
3. 2. 6. Nepromjenjive vrste riječi	14
3. 3. SINTAKSA	14
3. 4. LEKSIK	15
4. ZAKLJUČAK	18
5. LITERATURA	19
6. PRILOZI	20